

گشت‌و‌گذاری برای آشنایی با حال‌وهوای معماری و شهرسازیِ دومین کشور بزرگ اروپا

پرسه در خیابان‌های شگفت انگیز فرانسه

مهسا فارسی- پیشینه کشور فرانسه در زمینه معماری، در دنیا بسیار مشهور است؛ سازه‌هایی که هم برای شکل‌گیری‌شان، از آثار هنرمندان برجسته الهام گرفته شده و هم در طول سال‌ها، منبع الهام هنرمندان مختلف برای خلق آثار هنری بوده و هست. مثلاً برای شکل گرفتن نقشه و معماری محوطه و ساختمان باغ‌های فرانسه، از نقاشی‌های نقاشان مشهور فرانسوی الهام گرفته شده و از طرفی، بسیاری از لوکیشن‌های آثار شگفت‌انگیز شرکت «والت دیزنی»، الهام گرفته از مکان‌های واقعی در فرانسه است. مثل فضای پویانمایی «دیو و دلبر» که براساس معماری دهکده کوچک و زیبایی در شمال غربی فرانسه به نام «آلزاس» ساخته شده است. مهم است بدانید وقتی از معماری و شهرسازی فرانسه که در عین زیبایی، کاربردی هم است، حرف می‌زنیم، منظورمان فقط معدود ساختمان‌های کهن و تاریخی این کشور نیست؛ فرانسه این روزها هم در کنار ایتالیا در زمینه طراحی و معماری،

حرف اول دنیا را می‌زند و ساختمان‌های مدرنش هم به لحاظ طراحی و معماری، خاص و متفاوتند. هرچند طبیعی است همان‌طور که در کشورهای گوناگون، با فرهنگ و زبان و سبک‌زدگی‌های مختلف مواجه می‌شویم، در زمینه میلمان شهری و شهرسازی هم سبک و اجراهای گوناگونی را ببینیم و اصلاً کشورها و شهرهای مختلف جهان با همین تفاوت‌های ظاهری، هم بر سبک‌زدگی ساکنانشان اثر می‌گذارند و هم شمایی متفاوت از خود در ذهن گردشگران می‌سازند. پرونده امروز در ادامه سری مطالبی که سعی دارد مخاطب زندگی‌سلام را با ابعاد گوناگون سبک‌زدگی کشورهای مختلف دنیا آشنا کند، به بررسی مولفه‌های معماری و شهرسازی کشور فرانسه می‌پردازد. گفت‌وگو با یک مهندس شهرسازی ساکن فرانسه، نگاهی به تاریخچه و سبک‌های معماری فرانسوی و مرور جاذبه‌های معماری پاریس از جمله بخش‌های پرونده امروز است.

نگاهی به تاریخچه سبک‌های معماری در فرانسه

معماری از نوع فرانسوی

بناهای تاریخی باشکوه و زیبایی فرانسه در سراسر دنیا شناخته شده هستند و هر دوره زمانی خاص، تأثیری شگرف در شکل‌گیری سبک‌های متنوع معماری و به دنبال آن، ساخته شدن کلیساهای باشکوه و کاخ‌های بی‌نظیر و باغ و باغچه‌های شگفت‌انگیز در این کشور داشته که امروزه فرانسه به داشتن آن‌ها می‌بالد. با این سبک‌ها خیلی کوتاه آشنا شوید.

● از رومی تا رمانسک

معماری فرانسه در طول تاریخ، تحولات زیادی داشته است. آثار تاریخی به‌جامانده در فرانسه از عصر سنگ، قابل مشاهده است. در قرن اول میلادی، معماری کلاسیک فرانسه به دلیل تسلط روم باستان در آن دوره، تحت تأثیر معماری رومی بود و بعد از آن در حدود قرن یازدهم، شاهد ظهور معماری رمانسک هستیم که معماران در این دوره هم در ساخت بناها از معماری رومی الهام می‌گرفتند.

● گوتیک

پس از آن شاهد ظهور معماری به سبک گوتیک هستیم که میان سال‌های ۱۱۳۷ و ۱۱۴۴ میلادی، در جریان بازسازی کلیسای سن‌دنی فرانسه پا به عرصه وجود گذاشت و تا اواسط قرن شانزدهم میلادی در اروپا معمول بود. «کلیسای نتردام» و «کلیسای جامع شارتر» از نمونه‌های این سبک معماری هستند.

● رنسانس

در قرون وسطی قبل از ظهور رنسانس، هنر، بر معنویات و کلیسا متمرکز بود. پس از آن با شروع رنسانس، تغییر شگرفی را در معماری، شامل توجه به انسان‌ها و جهان‌شان شاهد هستیم که به هنر انسان‌گرا هم مشهور است. معماران از ساخت بنای کلیسا به سوی ساخت ساختمان‌های شهری و غیر مذهبی مثل کاخ‌ها و استفاده از نماسازی‌های تزئینی روی درها و دیوارهای ساختمان‌ها و ساختن خانه‌های ویلایی، تغییر موضع دادند.

● باروک

در قرن هفدهم، معماری به شهرها می‌آید، میداین شکل می‌گیرند و کاربرد میدان‌ها در شکل‌گیری سبک‌زدگی به چشم می‌آید. باغ «کاخ ورسای» که در شکارگاهی در نزدیکی پاریس و در دهکده ورسای ساخته شده است، نمونه‌ای از کاربرد این شیوه است و رنگ و ارزش و غنا می‌بخشد. آوازه معماری پاریس، پایتخت فرانسه و پرجمعیت‌ترین شهر این کشور، به قدری زیاد است که حتی آن‌هایی که هنوز به می‌بخشد. «پلاس د ووژ» که بعدها پلاس رویال خوانده شد نیز نمونه‌ای از معماری این دوره است.

● روکو

در قرن هجدهم، شاهد ظهور معماری روکو هستیم. روکو سبکی در هنر و معماری است که مشخصه آن درخشنده گی، شکوه، نشاط و صمیمیت است.

مروری بر جاذبه‌های معماری پایتخت فرانسه

فرانسه، دومین کشور بزرگ اروپا، به فرهنگ غنی و متنوعش شهرت دارد. نقشه فرانسه، شبیه یک شش‌ضلعی است و با کشورهای ایتالیا، اسپانیا، بلژیک، آندورا و سوئیس همسایه است. ساکنان آن به ۷۵ زبان مختلف حرف می‌زنند اما زبان رسمی این کشور، فرانسوی است. بیشتر فرانسویان، مسیحی هستند و جمعیت این کشور، در حال عبور از مرز ۶۷ میلیون نفر است. فرانسه، مهد هنر و ادبیات است و نه‌تنها هنرمندان مشهوری چون «ادگار دگا»، «کلود مونه» و «پیر آگوست رنوار» از این کشور برخاسته‌اند، بلکه وجود موزه‌های متعددی نظیر لوور، پیکاسو و اورسی هم به این کشور رنگ و ارزش و غنا می‌بخشد. آوازه معماری پاریس، پایتخت فرانسه و پرجمعیت‌ترین شهر این کشور، به قدری زیاد است که حتی آن‌هایی که هنوز به این شهر سفر نکرده‌اند به خوبی می‌توانند آن را تصور کنند. در این بخش نگاهی به این جاذبه‌ها داریم.

شانزلیزه، خیابان عشاق

زیباترین خیابان جهان؛ لقبی که فرانسوی‌ها و حتی مردم دنیا به این خیابان می‌دهند. این خیابان وسیع و شیک از «پلیس دلا کونکورد» تا «طاق نصرت» (بزرگ‌ترین تقاطع جهان که ۱۲ خیابان به آن ختم می‌شود) کشیده شده است و دارای هزار و ۹۰۰ متر درازا و ۷۰ متر پهناست. در طول مسیر این خیابان، پیاده‌روهایی عریض با کف‌سازی مناسب در تلفیق با فضای سبز و درختان منظم در دو سوی خیابان وجود دارد. پهن و عریض بودن این پیاده‌روها، برای قرار گرفتن میز و صندلی کافه‌های خیابانی مناسب است. نیمکت‌هایی برای استراحت، مناظره‌های لوکس و مراکز خرید متنوع در طول مسیر این خیابان، جاذبه گردشگری و پیاده‌روی را در آن تقویت می‌کند.

برج ایفل، برند فرانسه

همیشه نام پاریس در کنار برج ایفل می‌آید و برعکس. برجی فلزی واقع در Champ de Mars در کنار رود سن در پاریس که از شناخته‌شده‌ترین سازه‌های جهان است. ساخت برج ایفل را گوستاو ایفل (سازنده‌اش) از سال ۱۸۸۷ شروع کرد و در ۱۸۸۹ میلادی به اتمام رساند. این سازه برای نمایشگاه بین‌المللی پاریس و به مناسبت صدمین سالگرد انقلاب فرانسه ساخته شد که تقریباً به اندازه یک ساختمان ۸۱ طبقه مرتفع است. حقایق عجیب و جالب و بی‌شماری در طراحی و معماری این برج وجود دارد که پرداختن به آن در این بخش نمی‌گنجد.

موزه لوور، گنجینه اسرار

تقریباً همه آرزو دارند لوور، موزه‌ای شامل بیش از ۳۵ هزار اثر هنری از جای‌جای جهان را از نزدیک ببینند. در مقایسه با تمام پروژه‌های معروف و مشهور در پاریس، هیچ کدام پویایی و تنوع اهرام معروف شیشه‌ای را که در حیاط ورودی موزه «لوور» و به شکل یک لوزی معلق ساخته شده ندارند. جالب است بدانید اسالن ایران، در موزه لوور فرانسه، به دلیل گستردگی و تعدد و تنوع اشیای متعلق به ایران، یکی از بزرگ‌ترین بخش‌های این موزه است.

کلیسای نتر دام، منبع الهام ویکتور هوگو

اگر قصه «گوژپشت نتردام» اثر «ویکتور هوگو» را به یاد داشته باشید، با کلیسای نتردام هم آشنا شوید. چرا که برج‌های دوقلوی کلیسا، محل زندگی کاریمودوی گوژپشت بود. کلیسای نتردام به عنوان قلب پاریس شناخته می‌شود؛ این کلیسا که پربازدیدکننده‌ترین مکان بدون بلیت پاریس است، سالانه ۱۴ میلیون نفر بازدید کننده دارد. اگر از نزدیک به معماری این کلیسا نگاه کنید، متوجه خواهید شد که برای یکنواخت نشدن معماری، از اجزای غیرمتقارن بسیاری استفاده شده و نگاهی به معماری گوتیک دارد.

خیابان قدیمی ریوولی، جای پای ناپلئون

خیابان زیبا و مشهور ریوولی (ریولی) در شهر پاریس، بین میدان کنکور دو موزه لوور در زمان ناپلئون ساخته شده و یادگاری از عصر آخرین امپراتور قدرتمند این کشور یعنی ناپلئون بناپارت در شهر پاریس است که شرق و غرب شهر را به یکدیگر متصل می‌کند. در معماری ویژه به کار رفته در خیابان ریوولی، تلفیق ظرافت و بزرگ‌نمایی و اغراق شدید دیده می‌شود که از خاصه‌های سبک معماری نوکلاسیک به شمار می‌رود.

دامون ناصری، دانش آموخته مهندسی شهرسازی، برایمان از معماری فرانسه می‌گوید

شهرسازی فرانسه توجه ویژه‌ای به زندگی اجتماعی انسان دارد

برای این‌که تصور واضحی از فرمول‌های شکل‌گیری و ویژگی‌های معماری فرانسوی داشته باشیم، به دنبال کسی بودیم که هم از باید و نباید‌ها و ظرافت‌های معماری سردرآورد و هم قدم زدن در خیابان‌های فرانسه را تجربه کرده باشد. «دامون ناصری» دانش‌آموخته شهرسازی از دانشگاه تهران، سفره‌هایی به شهرهایی فرانسه از جمله پاریس و مطالعاتی درباره معماری این کشور داشته که در ادامه، گفت‌وگوی ما را با او می‌خوانید.

می‌توان گفت معماری و میلمان شهرها بر روحیات ساکنانشان تأثیر گذار

است؟

قطعاً تصمیم‌ها و تغییراتی که از سوی سیاست گذاران، بر شهر اعمال می‌شود بر مردم و زندگی شان تأثیر گذار است. به همین دلیل، مشارکت مردم و ساکنان محله‌های مختلف شهرهای فرانسه در تصمیم‌گیری برای تغییرات میلمان شهری، جدی است.

می‌شود یک نمونه از تأثیرات مدل شهرسازی فرانسه را بر مناسبات اجتماعی توضیح دهید؟

معماری و شهرسازی فرانسه به صورت کلی، توجه ویژه‌ای به انسان و نیاز او برای حضور در جمع و فعالیت‌های اجتماعی دارد. مثلاً در پاریس، میداین بزرگی ساخته شده که بیشتر ساعات شبانه‌روز، مردم حضور اجتماعی پررنگی در آن‌ها دارند و مراسم یادبود، جشن‌ها، عزاداری‌ها، اعتراضات و کلا گرهمایی‌ها و حرکت‌های اجتماعی در این فضاها برگزار می‌شود. به عنوان مثال اجتماع مردم برای بزرگداشت جان‌باختگان حادثهٔ تروریستی پاریس در سال ۲۰۱۵، در یکی از همین میداین شهر به نام «پلاس دو لاریوپلیک» برگزار شد.

در کوچه‌ها و خیابان‌های فرانسه هم شاهد بالای شهر و پایین شهر هستیم؟ در همه شهرهای فرانسه غیر از پاریس، بله. اما پاریس، شهری مناسب افراد ثروتمند است و ارزش مسکن در محدوده شهر بالاست. اما با حرکت به سمت حومه و دور شدن از مرکز، قیمت مسکن ارزان‌تر می‌شود و قشرهای متوسط و پایین در این بخش‌ها قرار دارند. از سیاست‌های منفی که در این زمینه وجود دارد این است که ساکنان محلات مرفه‌نشین داخل محدوده شهر پاریس، با پرداخت مالیات بیشتر، از حضور قشرهای کم درآمدتر منع‌ت می‌کنند. در نتیجه شاهد اختلاف طبقاتی شدیدی هستیم.

این روزها، توجه به حفظ محیط زیست، از مولفه‌های مهم برنامه‌های شهرسازی موفق است. این نکته در شهرسازی فرانسه چقدر رعایت می‌شود؟ به شکل کلی، برنامه‌ریزان شهری باید نکات مهمی را مدنظر داشته باشند؛ از جمله سرانه و جانمایی فضاهای باز و سبز، تراکم ساختمانی، حمل و نقل شهری و جانمایی صنایع و کارخانجات. معماری و ساختمان‌سازی در شهرهای فرانسه به‌گونه‌ای است که به محیط زیست و هویت شهر توجه ویژه‌ای دارد. به عنوان مثال در محدوده شهری پاریس، قوانین و ضوابط سختگیرانه‌ای برای ساخت ساختمان‌های بلند وضع شده و به ندرت شاهد ساختمان‌های بلند مرتبه در داخل شهر هستیم و تصمیم‌گیرندگان و برنامه‌ریزان سعی کرده‌اند هویت تاریخی پاریس با آن ساختمان‌های یکدست و خط افق ویژه حفظ شود. در عین حال، جانمایی مناسب ساختمان‌های بلند مرتبه موجود در شهر، به جابه جایی بهتر هوا که می‌تواند از تجمع آلودگی پیشگیری کند، کمک می‌کند. در شهر پاریس هرچه به سمت حومه می‌رویم، فضا‌های سبز و باز بیشتر و تراکم ساختمانی کمتر